

РІДНА ЦЕРКВА

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ
ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ

RIDNA CERKWA — Ukrainisches Orthodoxes Kirchenblatt

РІК XI

ЖОВТЕНЬ-ГРУДЕНЬ 1962

Ч. 52

До дня св. Архистратига Михаїла

То була страшна боротьба: боротьба творіння з Творцем, вищого ангела з Богом! Хто зможе змалювати оте жахливе змагання в небесних просторах, те сяйво блискавичних мечів двох, що стали ворожими, ополчень, — ангелів добрих, вірних Богу Вседержителеві, і ангелів, що повстали проти Нього, спокушені злим ангелом, ім'я якому Денниця. А хто ж цей воїн в блискучих латах, в шоломі, з мечем в одній руці і копієм у другій, з білосніжними крилами, з зором владним, якого слухають вірні Богові лави ангелів? З яким вогнеvim натиском кидається він на зрадника і низвергає його з неба! Цей вождь ангельський — св. Архангел Михаїл.

Денниця, цей гордий ангел, що хотів бути сам як Бог, тепер назавжди є відлучений від Бога, що приблизив його було до себе, що дав йому таке безмежне, невимовне блаженство, тепер повалений.

Відкинений, позбавлений назавжди слави, блаженства, спокою, скинутий в темряву, він, ставши князем цієї темряви, сіє на землі ту ворожнечу проти Бога, той спротив Його волі, що ними він мріяв потрясти все небо... Зрадник і неслухлянець — він запалюється новою злобою, новим лукавством, силкуючись непомітно знову вдертися до райських осель Божих, але уважні ангелів чини і їхній вождь Архистратиг Михаїл пильно чатують і не допускають зрадника до себе.

Згублено небо, але залишилась земля. І ось мандрує злий ангел Денниця, якому тепер ім'я сатана, тут, сіючи незгоду й ворожнечу, спокушаючи людей до гріха, до переступу заповідів Божих. Вже багато хто з них піддався під його владу, вже багато хто з них служить злу, не прославляє Бога, не йде Божими стежками, не воздає хвали Тому, Хто створив для людей цей прекрасний, радісний світ, заперече Великого й Гостинного Господаря, паламами Якого ми мандруємо! Цих людей вже не спокушує сатана, бо вони вже й так йому служать, вони й так вже в його лавах... Він вишукує інших людей, він приглядається до тих, чиї серця горять ще любов'ю до правди, чиї уста ще шепочуть пресвяті імена Христа, Богоматері та святих угодників Божих, взагалі тих людей, в душі яких ще горить той святий огонь, який колись палав і в ній, а потім згас і не палатиме вже ніколи! Цих людей він силкується відірвати від Бога, позбавити їх здібності сприймати святіші тайни Божества. Він ненавидить кожного, хто належить до цих людей, хто ще здібний співати Творцеві, Господу Слави, пісню хвали, захоплення і щирої вдячності.

Починаючи з того часу, коли він шепотав людям: «Ви берете джерело вашого блаженства від Бога, але є ступінь ще вища. Станьте самі богами, вкусіть плоду від дерева пізнання добра і зла і ви будете ще щасливіші»... слухають його люди, як

послухали його тоді перші люди і спокусилися і через те втратили, як і він, райське блаженство. Обоженням спокушав Денниця першого чоловіка, а це обоження дано останньому Христом, згідно обітниці Божої в часі вигнання перших людей з раю: «Сім'я жони зітре голову змія (сатани)». І так сталося: після довгого часу прийшов на землю Син Божий, що «умалив Себе Самого, прийнявши вид слуги, будучи в образі людському, і по виду ставши, як людина» (Филип. 2, 7), — прийшов від Жони-Діви і почав діло викуплення людей від первородного гріха. І тут сатана силкувався перешкодити Божественному пляну, навіть спокушав Христа в пустині, «обіцяючи Йому всі блага світу», але посоромлений — «відійди від мене, сатано!» — мусив знову потерпіти поразку. Ця поразка стала остаточною, коли Богочоловік приніс Себе в жертву за людей і Своїми хресними стражданнями і Своєю смертю викупив первородний гріх і людству відкрився новий шлях, про який Христос сказав: «Я є путь, істина і життя». А Денниця — цей демон темряви — вибрав іншу путь. Він здібний зітсувати все краще, що є в людині, перетворити поривання самовідданої високої любові в мерзенну похоть, твердість волі в жорстокість, самообмеження в зажерливість і скупість, сердечне змагання до Бога в тупу обрядність. Нема ні одного кроку в житті людини, ні одного світлого рішення, навколо якого не вився б сатана, щоб звести його нанівець або дати йому інший напрям. І чим ближче людина до Бога, чим вона своїм поступованням і послухом Христу стає досконалішою, тим страшніший наступ сатани! І ось, коли наступ диявола досягає особливої сили і ми відчуваємо себе самотніми і безпомічними, тоді на поміч знову, як колись в боротьбі з Денницею на небі, з'являється світлий ангел Архистратиг Михаїл з сонмом підвладних йому добрих ангелів і ворог людства диявол знову несе поразку і ганебно біжить від Переможця.

Отже вся та боротьба, що її люди ведуть за вірність свою Богові, є тільки незначний відгомін тої невтохаючої велетенської боротьби, коли наступає Денниця, а невпинно цей наступ відбиває св. Архистратиг Михаїл.

Прот. Ф. Л.

За прикладом минулих років вийшов з друку
КАЛЕНДАРЕЦЬ «РІДНА ЦЕРКВА» НА 1963 РІК.

Замовляти в Адміністрації «Рідної Церкви» в Карлсруе. Ціна календарця разом з пересилкою: в Німеччині 75 пф. (без пересилки 60 пф.). Закордоном — 20 центів або рівновартість їх в іншій валюті. Просимо спішитися з замовленням, бо наклад календарця невеликий.

Д. Святогірський

Канон воскресний, голос третій

Пісня 1.

Ти, Боже, води розділив,
Червоне море вдавні,
Щоб люд ізраїльський пройшов,
З Єгипту як тікав він,
А фараона воїнство
Та хвиля щоб покрила.
Цим славно бо прославилась
Твоя могутня сила.

Пісня 3.

Із небуття Ти все призвав,
Створив єдиним словом,
І Духом все впорядкував
Премудро. Людська мова
Того не висловить ніяк,
Створителю наш Вишній,
Стверди в мені любов Твою,
Тобі молюсь я грішний.

Пісня 4.

До нас Ти, Боже, проявив
Любов Твою велику,
Єдинородний бо Твій Син
Пішов на смерть, Владико,
За нас Його Ти Сам віддав.
За цю любов безкраю
Тобі безмежно вдячні ми
Пісні хвали співаєм.

Пісня 5.

Тобі молюся, Творче мій,
Моя тверда надія:
Нехай мені Твій вічний світ
Всякчасно сяє — гріє,
Щоб керувався я всі дні
Веліннями Твоїми
І до кінця свого життя
Усе навчався ними.

Пісня 6.

Бездонна пагубна страшна
Мене вже обгорнула
І знемага мій кволий дух,
Він став ніби заснулий.
Молюся: Господи, пошли
Твою всещедру силу
І, як Петра посеред хвиль,
Спаси мене й помилуй.

Пісня 7.

Колись побожних юнаків
У полум'ї в Халдеї
Зросив Ти, Господи Святий,
Всесилою Твоюю.
Благаємо, спаси і нас
Від угисків ворожих,

Од їх напастей захисти,
Преславний отців Боже.

Пісня 8.

Благочестиві юнаки
Тобі хвалу співали
В печі вогненній, бо в серцях
Глибоку віру мали.
Стверди, Спасителю, і в нас
Таку глибоку віру
І всенегаснучу в серцях
Любов до Тебе щирю.

Пісня 9.

Звершилось чудо задля нас
Нове і божественне:
Від Діви народивсь Господь —
Дорога нам спасенна,
В зачатті безтілесний був,
У світ прийшов тілесно.
В цій тайні Богородицю
Вславляєм благочесно.

Прот. Д. Бурко

В ХВИЛИНИ РОЗМИСЛУ

I

Є Бог Живий, Цар світу споконвік,
І тайни є, що розум наш убогий
Іх не збагне ні в який спосіб «строгий»,
Хоч як того бажав би чоловік.

Блаженний той, хто серцем і умом
Пізнав зарання правду невмирущу,
Що всі земні — живі і в гробах суцї —
Жили й живем всякчасно під Христом.

О, той блажен, хто завжди пам'ятає,
Що Він, Христос, за нас розп'ятий був
І перед Ним все голову схиляє,
А серце носить вище всяких дум.

II

Це ж істина, що вартістю життя
Не кількість є прожитих нами років,
А якість діл, довершених високих,
Моральне наше на землі пуття.

Вщаслив мене благаю, Боже Вишній,
Скінчити так життя тернистий шлях,
Щоб наостанку по своїх ділах
Я не відчув свій вік у Тебе лишнім.

Щоб на смерканні вбогих своїх днів,
Прощаючись із долею земною,
Сказати міг би в серці зі спокоєм:
І я щось добре на землі зробив.

Прот. А. Дублянський

Київський Собор 1942 року

До важливіших подій в житті відновленої під час другої світової війни УАПЦ у 1942 році побіч Пинського Собору необхідно віднести також Київський Собор, що відбувся засадничо в травні, хоч деякі засідання його відбувалися ще в червні, липні й серпні 1942 року. В той час, коли про Пинський Собор писалося дещо більше, про Київський Собор мало відомо для загалу, хоч значення його для УАПЦ також важливе. В цій статті подамо дещо про цей Собор на підставі копій протоколу Собору й інших джерельних матеріалів, що переходять в Архіві Митрополії УАПЦ в Карлсруе.

Київський Собор 1942 року був Собором Єпископів УАПЦ, поповнений представниками від духовенства й мирян. Найперша й найважливіша причина скликання його була необхідність поповнення складу Єпископату УАПЦ — найпекучішої потреби нашої Церкви в цьому часі. В цьому випадку Собор Єпископів УАПЦ у Києві здійснив VIII ухвалу Пинського Собору, в якій говорилося, що «з огляду на відсутність Єпископів, для нормальної організації церковного життя на звільнених українських землях, необхідно висвятити ряд Єпископів». Хоч з намічених 9 лютого 1942 року в Пинську кандидатів в силу різних обставин ніхто не був висвячений у Києві, але не розходилося про кандидатів, а про сам факт визнання необхідності висвячення дальших Єпископів українців для зайняття ними єпископських катедр в Україні для організації й керування церковним життям у призначених їм єпархіях.

Життя вимагало негайного обсадження українським єпископатом важливіших катедр в Україні. Єпископи Ніканор і Ігор, що прибули 13 березня 1942 року до Києва, не були в стані обслужити обширних просторів України, особливо в цей воєнний час. Було це для них просто фізичною неможливістю. Про висвяту нових Єпископів особливо турбувався Єпископ Ніканор. У своєму листі до Архiepіскопа Полікарпа Єпископ Ніканор 6 квітня 1942 року писав: «Конче необхідні, як писав уже Вам, Владико, брат Ігор, ще Єпископи. Необхідні тут, необхідні і взагалі, щоб нам набрати сили... Моя думка, що кандидатів, окрім волинських, треба взяти звідси, місцевих, що орієнтувались би в місцевих специфічних обставинах». В цьому листі Владика Ніканор подавав ряд кандидатів з місцевих людей. Високопреосвященніший Архiepіскоп Полікарп у відповідь на цей лист писав 20 квітня 1942 року, що вповні погоджується з коглядом про необхідність негайного висвячення Єпископів.

Для здійснення цього важливого завдання й зібрався 9 травня 1942 року в Києві Собор Єпископів у складі спочатку Владик Ніканора й Ігоря, а пізніше поповнений нововисвяченими Єпископами. Перші його чотири ухвали 9 і 10 травня відносилися до висвячення в Єпископи й включення в склад

Собору Єпископів двох кандидатів, висланих з Луцька до Києва для висвяти (архим. Фотій Тимошук і прот. Михаїл, у чернецтві Мануїл, Тарнавський).

11 травня 1942 р. відбулося одне з важливіших засідань Собору. Напочатку засідання Єпископ Ніканор виголосив доповідь про тяжкий стан церковного життя на звільнених від большевиків центральних і східних землях України в наслідок довголітнього большевицького панування. Пастирів майже нема, бо нема кому їх рукополагати. Людність виявляє велику тугу за церковним життям і молить про надіслання до сіл і міст священників, а до більших міст — Єпископів. Два Єпископи, — вікарії ВПР Адміністратора Архiepіскопа Полікарпа, вислані на центральні українські землі Собором Єпископів УАПЦ, — Преосвященні Ніканор і Ігор, не в стані задовольнити потреб зруйнованої Української Церкви. До Вищого Церковного Управління УАПЦ в Києві надходять масові вимоги церковних організованих громад про надіслання на місця українського Єпископату.

Після обговорення цього питання Собор постановив (ухвала 5): 1) Беручи під увагу неможливість під теперішній час комунікації з Блаж. Митр. Діонісієм, Головою Собору Єпископів Архiep. Олександром і Адміністратором Архiep. Полікарпом; 2) Будучи твердого переконання, що думки в цій справі поділяють і високі достойники нашої УАПЦ та 3) виконуючи соборну волю українського населення східних українських земель, висловлену через свого репрезентанта — Вище Церковне Управління УАПЦ в Києві — негайно, не відкладаючи ні одного дня, на підставі 36 Ап. правила висвятити на Єпископів кандидатів, виставлених Вищим Церковним Управлінням УАПЦ в Києві, а саме: Архимандрита Михаїла (в світі митр. прот. Федота Хорошого), Архимандрита Мстислава (в світі Степана Скрипника), Архимандрита Сильвестра (в світі академіка проф. Степана Гаєвського) і Архимандрита Григорія (в світі митр. прот. Григорія Огійчука). Всі ці кандидати в Єпископи відповідали канонічним правилам, були або вдівцями або перед прийняттям чернецтва за згодою своїх дружин взяли розвід з ними. Постриження їх у чернецтво відбулося 11 травня.

Після цієї загальної постанови наступили ухвали про хіротонію кожного з них на Єпископа окремо: Архiepіскопа Михаїла хіротонізувати 12 травня на Єпископа Єлисаветградського (постанова ч. 6 з 11 травня); Архiepіскопа Мстислава хіротонізувати 14 травня на Єпископа Переяславського (ухвала ч. 8 з 12 травня); Архимандрита Сильвестра — 16 травня на Єпископа Лубенського (ухв. ч. 10 з 15 травня) і Архимандрита Григорія — на Єпископа Житомирського 17 травня (ухв. 12 з 16 травня). Всі ці хіротонії відбулися в катедральному Свято-Андріївському соборі в Києві.

Напочатку цих хіротоній Владика Ніканор в листі з 13 травня 1942 року до Архиепископа Полікарпа писав: «...я змушений вжити крайніх заходів, щоб врятувати Українську Православну Церкву тут на східних землях». Далі, повідомляючи про відбуті й запроєктовані хіротонії, Владика Ніканор писав: «Знесіть і Ваші молитви, дорогий Батьку, щоб Господь допоміг нам довершити розпочате. Від цього багато залежить в житті нашої святої УАПЦеркви. Усі акти Собору пошлемо Вам, Владико, на Ваше милостиве благословенство і розсуд нарочитим посланцем» (Архiep. Ніканор: «Матеріяли до історії УАПЦ». Архів Митрополії УАПЦ).

Як подано в цих «Матеріялах до історії УАПЦ», всі ці хіротонії не відбулися у цілком спокійній обстановці і викликали у Владика Ніканора досить тяжкі переживання. Про їх характер свідчить його лист до Лупька до Архиепископа Полікарпа з 19 травня 1942 року: «Просто не знаю, писав у цьому листі Владика Ніканор, з чого починати. Я після листів Ваших так перейнявся нашою церковною бідю, що одважився піти на чин революційний, щоб поправити наші церковні справи. Нарадившись зі своїми людьми, рішив висвятити кілька Єпископів при хіротонії Фотія і дати їх у Ваше розпорядження... Відчуваю я душею, що серце Ваше буде по моїй стороні, що Ви мене не тільки благословите, але й похвалите за зроблений вчинок... За тих два місяці непосильної праці здоров'я моє цілковито підупало. Керування справами нашого Собору я провадив при температурі 39 ступенів. Мені необхідні помічники...»

Після висвячення нових Єпископів УАПЦ, Собор відбув ще 17 травня 1942 року своє засідання у поширеному складі, а саме: Владика Ніканора, Єпископа Чигиринського, як голови Собору, Владика Ігора, Єпископа Уманського, і нововисвячених Єпископів з участю радників Вищого Церковного Управління: прот. Петра Касьянчука канд. богословських наук Федора Ковалю та представників від священнослужителів і мирян. На секретаря Собору запрошено керівника справ Вищого Церковного Управління Романа Мельниченка.

На засіданні 17 травня було прийнято 6 ухвал (ухвали 14-19). В ухвалі 14 говорилося, що, згідно з ухвалами Першого Собору Єпископів у Пинську з 7 лютого 1942 року, вищою церковною владою УАПЦ є собор Єпископів у складі всіх єпархіальних і вікарних Архiepів, під головуванням Архиепископа Поліського Олександра, як старшого по хіротонії Єпископа. З огляду, однак, на те, що існує невідкладна потреба негайного розв'язання чергових питань в розбудові церковного життя та неможливості прибути до Києва владика Олександра, обрати на предсідника Собору цього засідання Преосв. Ніканора, вікарія Адміністратора в Києві. Постановлено привітати Митр. Діонісія та Архиепископів Олександра і Полікарпа та подати їм на затвердження ухвали Собору.

Ухвала 15: 1) Згідно з вказівками Блаж. Митр. Діонісія вважати Почаївський псевдособор Єпископів (московської юрисдикції) неправним і неісну-

ючим, а постанови його не належними до виконання; 2) Оцінюючи розкладницьку роботу цього собору, як виразника представників московської церковної орієнтації, не мати молитовного єднання з його учасниками, аж доки вони не покажуться і не повернуться до свого канонічного Митрополита (Діонісія); 3) Священнослужителів на звільнених українських землях і всю віруючу людиність закликає до єднання в єдину Святу Українську Автокефальну Православну Церкву.

В ухвалі 16 говорилося: «1) На підставі томосу Константинопольської Патріархії з 13 листопада 1924 року вважати Блаженнішого Митрополита Діонісія тимчасовим місцєблудителем Київського митрополичого престолу до наступного Всеукраїнського Собору.» В дальших двох пунктах цієї ухвали висловлено прохання до Високопреосвященніших Адміністратора Архиепископа Полікарпа і Архиепископа Олександра прийняти титули Митрополитів.

В ухвалі 17 висловлено прохання: 1) щоб Преосв. Вікарій Адміністратора Владика Ніканор прийняв під своє безпосереднє керівництво Київську катедру і титул Архиепископа Київського і Чигиринського з підпорядкуванням йому районів Правобережжя; 2) Преосв. Вікарія Адміністратора Владика Ігоря просити прийняти під своє безпосереднє керівництво Полтавську катедру з титулом Архиепископа Полтавського і Кременчуцького і 3) просити Владика Ніканора визначити межі діяльності кожного Єпископа.

Ухвала 18 складалася з таких пунктів: 1) Затверджено положення про Вище Церковне Управління, яке подано до відома державній владі та на узгодження Високопреосв. Адміністратора; 2) затверджено персональний склад Вищого Церковного Управління; 3) На засадах Положення ВЦУправління в Києві, що є керівним центром, також мають бути утворені й провінційні Управління при кожному Єпископі, як дорадчі органи; 4) Визнати за конечну потребу для нормальної розбудови життя Церкви повернення бувших будівель і земель, що раніше належали до Церкви, тому просити Високопреосв. Адміністратора зробити відповідні внески до державної влади про розв'язання цього питання законодавчим актом; 5) Визнати за найневідкладнішу потребу — якнайскорше відкрити навчальні заклади для священноцерковнослужителів як у Києві, так і на провінції. В разі зволікання з одержанням дозволу на це, хоча б відкрити короткотермінові курси для підготовки ставлеників до рукоположення; 6) Заснувати при ВЦУправлінні орган для організації друку Богослужбових книжок; 7) Заснувати при ВЦУправлінні орган охорони святинь і пам'яток церковної старовини й нарешті 8 пункт торкався справи бюджетової, а саме 20% з добровільних пожертв по церквах мало йти на цілі ВЦУправління.

Остання 19 ухвала Собору, прийнята того ж 17 травня 1942 року, говорила про потребу оголошення всіх ухвал Собору до відома духовенства й

вірних та доведення до відома й роз'яснення духовенству та віруючій людині заклотницької діяльності в Україні представників Московської Церкви, закликаючи всіх до єднання в єдиній Українській Автокефальній Православній Церкві.

У згаданому вище листі з 19 травня 1942 року до Владики Архiepіскопа Полікарпа Владики Ніканор писав: «... Не гнівайтесь також, Владико, що ми, як Ваші діти... ушанували Вас почесним титулом Митрополита Волинського... Як кому належить цей титул, то тільки Вам, як Адміністратору. Наша українська людина цього вимагала і становчо допитується від нас, чому адміністратор, а не Митрополит...»

З цим листом поїхав до Митрополита Полікарпа Єпископ Мстислав. У відповідь Митрополит у листі з 24 травня 1942 року до Владики Ніканора відписав: «Дякую Вам сердечно за дуже цікавий і цінний Ваш доклад, а також за все те, що Ви надіслали до мене. Від усієї душі співчуваю Вам у Вашій тяжкій і дійсно великій праці, яку Ви зараз переводите, і Вашим терпінням і хвилюванням, які Ви переживаєте. Нехай Господь Милосердний, Який все бачить, воздасть Вам сторицею за те, що Ви робите для Української Православної Церкви і Українського Народу. Щоб хоч трохи полегшити Вам тягар життєвський, я благословляю Преосвященному Мстиславу залишитися в Києві покищо і допомогти Вам... Моє бажання, щоб висвячені єпископи якнайскорше виїхали до місць призначення» (Арх. Ніканор: «Матеріали до історії УАПЦ», — Архів Митрополії УАПЦ).

Таким чином Архiepіскоп Полікарп цим листом апробував всі ці свята, доконані в Києві в травні 1942 року. Згодом, бо в листі з 17 червня того ж року, вони були апробувані й Архiepіскопом Олександром, а листом з 25 серпня 1942 р. за ч. 916 апробував ухвали також і Блаженніший Митрополит Діонісій.

Собор і висвяти відбулися в специфічних обста-

винах воєнного часу, без відома і дозволу окупаційної влади, коли постійно заходила небезпека, що влада могла б довідатися про них і заборонити далі хіротонії. Під цим оглядом довершені хіротонії в Свято-Андріївському соборі нагадували відновлення української православної ієрархії, довершеної в Києві в 1620 році потаємно перед польською владою.

Хоч фактично Собор відбувся в дні від 9 до 17 травня 1942 року, протоколи його мають ще 5 ухвал, що були схвалені в наступних місяцях, коли відбувалися далі засідання Собору у складі кількох Єпископів, що перебували тоді в Києві, під головуванням Архiepіскопа Ніканора. Ось так, ухвала 20 з 20 червня торкалася постанови висвяти в Єпископи дня 23 червня 1942 року в Києві прот. Василя Мальця (після прийняття чернецтва — Володимира) на Єпископа Черкаського. Ухвала 22 з 30 липня 1942 року — про висвячення в Єпископи Архимандрита Платона (в світі прот. Павла Артемюка) 2 серпня. Нарешті остання ухвала цього Собору ч. 24 з 3 серпня 1942 року торкалася справи вияву несубординації Єпископа Мануїла супроти Архiepіскопа Полікарпа й наказувала Єпископові Мануїлові виконати свій обов'язок та приречення й негайно виїхати до місця свого призначення в Білу Церкву.

Ось, в коротких словах опис цього Собору на підставі його протоколів. Як бачимо, значення цього Собору рівнож важливе для УАПЦ, як і Пинського Собору. Це були два Собори Єпископів УАПЦ, що відбулися в першій половині 1942 року. Третій Собор Єпископів, що його було заплановано відбутися в Луцьку в початках жовтня 1942 року, був владою недоволений і відбувся на зовні як «нарада Єпископів УАПЦ», без ведення протоколів його. На ньому запала важлива ухвала про об'єднання Автокефальної і Автономної Церков в Україні. Але про це іншим разом.

Що таке християнська православна віра?

Господь наш Ісус Христос перед Своїми стражданнями так молився до Отця Небесного за Своїх учеників і всіх, що увірують в Нього: «Не за цих же тільки благаю, але й за тих, що увірують в Мене через слово їх: щоб усі були одно: як Ти, Отче, в Мені, і Я в Тобі, щоб і вони в нас були одно, щоб увірував світ, що Ти Мене послав» (Іоан. 17, 20-21). Це єднання, за яке молився Господь, є єднанням у вірі й любові. Такому єднанню й вчили християн святі Апостоли: «Я в'язень у Господі, благаю вас ходити достойно покликання, до якого ви були покликані, з усякою покорою й лагідністю, з довготерпелістю, пробаючи один одному в любові, стараючись зберегти єдність дула в союзі спокою. Одне тіло й один дух, як ви й покликані в одній надії нашого покликання; Один Господь, одна віра, одне хрещення; один Бог і Отець всіх, Який над

усіма, і через усіх, і в усіх нас» (Єфес. 4, 1-6). Так, отже, всі християни, як діти Божі, як брати у Христі, повинні жити в єдності, вірі, любові й надії.

На превеликий жаль, воно так не є тепер і так не було й раніше. Віра Христова одна, як один Христос, але не всі однаково зберігають і визнають цю віру. Одні визнають її правдиво, православно, так, як заповідав Сам Ісус Христос, як навчали ученики і Апостоли, як передали від святих Апостолів святі Отці і Учителі Церкви, як визнавала і визнає свята, єдина, соборна (тобто вселенська) і апостольська Церква. Таке визнання віри називається правовір'ям або православ'ям, а Церкви тих народів, що визнають православ'я називаються православними. Але є інші християни, що їхня віра різнилась в більшій або меншій мірі від православної, віри, що її визнавала свята неподільна Церква,

бо додали або відкинули дещо з тих істин, що її визнавала й визнає православна віра. Тому цієї віри інших християн ми не можемо назвати православною.

Вже в апостольських часах були такі, що починали навчати інакше, як апостоли. Були такі й пізніше. Про таких св. Апостол Іоан писав: «З поміж вас вони вийшли, однак не були наші» (І Іоан. 2, 19). Проти тих, що навчали неправильно, виступали в слові й письмі святі Отці й Учителі Церкви: Ігнатій Богоносець, Іриней, Єпископ Ліонський, священномученик Кипріяні, Афанасій, Єпископ Олександрівський, Єфрем Сирин, Василій Великий, Григорій Богослов, Іоан Золотоустий і багато й багато інших. Але святі Отці й Учителі Церкви не обмежувалися тільки тим, що самі обороняли православ'я. Для оборони православ'я й полегшення інших важливих справ були скликувані собори, на які збиралися представники Христової Церкви. Це було тоді, коли з'являлися люди, що їхнє вчення було небезпечне, бо, наприклад, заперечувало віру в Святу Тройцю, або голосило якусь іншу срьс. Зібрані на соборах святі Отці Церкви свідчили й давали єдине правильне окреслення правої віри, що зберігалася від часу земної проповіді Господа нашого Ісуса Христа й Апостолів у всій Вселенській Церкві. Голос святих Отців був голосом усієї Вселенської Церкви Христової, яка в Слові Божому називається стовпом і утвердженням істини (І Тим. 3, 15). Це був голос Духа Святого, який за обітванням Спасителя завжди перебуває в Церкві й наставляє її на всяку істину.

Вселенських соборів було сім. Вселенськими були тому, що на них були присутніми представники всіх країн із Сходу й Заходу, всієї Христової Церкви, а не якось її однієї частини. З тих семи Вселенських соборів необхідно згадати в першу чергу перших два: Нікейський у 325 році й Царгородський у 381 році. На цих двох соборах був зложений славний Символ Віри, який прийняла Церква і який й сьогодні зберігається без найменших змін усіма Православними Церквами, що разом становлять одну Вселенську Православну Церкву. Догматичні постанови цих всіх сімьох Вселенських соборів висловлювали віру неподілену ще тоді однієї святої соборної і апостольської Церкви й цю віру цієї єдиної Церкви першого тисячеліття зберігає ненарушно й незмінно Православна Церква. Тому й віра її — це віра апостольська, віра святих Отців і Учителів Церкви, віра вселенська, бо її визнавала у свій час до розподілу Церков уся Церква по всій вселенній.

Всі ці сім соборів відбулися на Сході, звідки прийшло християнство й наші українські землі. Й треба нам дякувати Богові, що за св. кн. Володимира в 988 році Він сподобив наш народ прийняти цю віру від православного Сходу. Таким чином наші предки прийняли віру Христову, православну, тобто в її чистій істині, правоті, в якій вона була про-

СІМДЕСЯТП'ЯТИРІЧЧЯ ВІР МИТРОПОЛИТА ІОАНА

6 жовтня ц. р. сповнилося ВІР Іоанові, Митрополитові Української Православної Церкви в США, сімдесят п'ять років з дня народження. Народжений 6 жовтня 1887 р. в с. Крупець, Дубенського повіту, на Волині, після закінчення богословських студій, був висвячений в 1915 році на священника, а 26 жовтня 1921 року — на Єпископа. З 1924 року перебуває в США і з того часу очолює там Українську Православну Церкву.

З нагоди ювілею сімдесятип'ятиліття з дня народження редакція «Рідної Церкви» складає Високопреосвященнішому Ювілятові найщиріші привітання й бажає ще довгих років життя для продовження вельми важливої праці керування кораблем Української Православної Церкви в США й Південній Америці на славу Божу й добро Українського народу.

На многії літа, Владико!

повідувана Апостолами, святими Отцями й підтверджувана на Вселенських соборах. Цю віру зберіг наш народ по сьогодні й тому ми, з ласки Божої, називаємося православними християнами.

Про це необхідно знати нам усім, бо й слово Боже говорить, що ми повинні бути готові дати відповідь кожному, хто домагається від нас слова про нашу надію (І Петра 3, 15).

(***)

ПРОСИМО ВСІХ, ХТО ВИНЕН ЗА ЖУРНАЛ НАДСИЛАТИ ЗАБОРГОВАНІСТЬ!
ПРОСИМО ЖЕРТВУВАТИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД!
ПРОСИМО НАДСИЛАТИ ПЕРЕДПЛАТУ НА ЖУРНАЛ!

Ю. П.

Православ'я в початках християнства в Польщі

В 11-му томі польського наукового історичного журналу «Teki Historyczne», що вийшов у Лондоні в 1961 році, уміщена розвідка Кароліни Лянцкоронської під заголовком: «Reakcja pogańska i powrót Odnowiciela». Розвідка стисло наукова, написана об'єктивно і цікава для нас тим, що свідчить про православну віру в Польщі за початків у ній християнства. Обговорює вона події років 1034-1038, час, за польськими шкільними підручниками, т. зв. «поганської реакції», цебто спроби ніби поган відновити давню поганську релігію та зробити її пануючою.

З цього періоду часу маємо дуже скупі відомості, до того ще й неясні. Видно, що автори, які їх писали, чогось не договорювали, чогось сказати чи то не хотіли, чи не відважувались.

К. Лянцкоронська дуже сумлінно зібрала свідчення тогочасних і пізніших хронік польських і чужих та прийшла до висновку (зрештою не вона одна), що у згаданому часі не було жадної спроби привернути поганську релігію, лише була боротьба між двома «обрядами» — «слов'янським» (православним Ю. П.) та римо-католицьким.

Після смерті Мешка II у 1034 р. став королем Польщі не Казимір «Одновитель», як думали давніше, а Болеслав, про якого досі не знали, тому що хроніки замовчували його ім'я. Лише теперішня наука назвала його «Забутим» («Zapomniany»).

Зараз по смерті Мешка II керувати державою почала його вдова Рихеза, як регентка, але невдовзі щось сталося, якась образа «другого сина» й вона з молодшим сином Казиміром подалась на свою батьківщину — до Саксонії. Що то була за образа «другого сина», не знаємо, лише польська хроніка Галла згадує, що юрба відступників і розкольників («схизматиків») вигнала Рихезу (вона була римо-католичка).

Після вигнання Рихези в Польщі запанувала анархія і братовбивча війна. Були вбиті священники, єпископи, але К. Лянцкоронська слушно зауважує, що ні один з забитих єпископів не був названий мучеником, що було б, якби були вбиті поганами. Бунтарів хроніки називають «deviantes», тобто — ті, що зійшли з дороги, заблудились. Виразно мова про християн, лише інших. Були вбиті теж світські люди й це дає підставу думати, що війна частинно була протестом проти утисків з боку пануючої верстви.

З розрухів у Польщі скористали чехи й зробили наїзд на Познанщину, поруйнували костели, забрали мощі святих. Римський папа зганив чехів за те, що вони в Польщі брали християн до неволі, «як диких звірів».

Серед цієї боротьби був вбитий Болеслав й один з дослідників (Dethier) припускає, що він був забитий латинниками за прихильність до «слов'янського обряду».

Після смерті Болеслава «Забутого» королем мав

стати молодший брат Казимір, але був він вже ченцем у французькому монастирі Клоні. Однак римський папа звільнив його від монашої присяги й дозволив вернутись до Польщі і продовжити рід — цебто оженились. Посередником між ним і Ватиканом був дядько Казиміра (брат Рихези) Герман, що був архієпископом Кельну та займав високе становище при імператорі.

К. Лянцкоронська застановлюється над питанням, за яку ціну Ватикан дав дозволі Казимірові залишити монастир та оженились. Джерела кажуть, що мусів відбути піст, вдягати якусь окрему одягу, стригти волосся та платити від Польщі податки Ватиканові — десяту частину доходів та по денарію від кожного чоловіка річно («денарій св. Петра»). Відносно посту та одягу К. Лянцкоронська стримується від пояснень, а щодо стриження волосся наводить заборону папи Олександра II, який в роках 1061-1062 затвердив зарядження свого попередника (Миколая II), що клірики (справа торкалась Хорватії) не можуть входити до церкви з довгим волоссям. Нема сумніву, що й в Польщі ходило про довге волосся «слов'янського» духовенства, яке Казимір мусів златинізувати.

Друга умова — платити податок. У цій справі К. Лянцкоронська наводить знов випадки подібних заряджень. Так справа податків виринула при латинізації єпархії Зальцбургу, бо «слов'янський народ» або не платив «десятини», або платив дуже мало. Біля 1050 р. просто говориться про десятину «за звичаєм слов'ян». У 1198 р. папа Іннокентій III просить підтримки угорського короля в справі стягання десятини від слов'ян. З того виникає, пише К. Лянцкоронська, що «слов'янські народи» платили менші податки на користь Ватикану, ніж римо-католики.

Коли Казимір «Одновитель» вернувся до Польщі, його радісно вітав «цілий нарід польський і дехто з слов'янського» (стор. 28). При повороті Казимір, крім дозволу Ватикану, мав ще відділ німецького війська. Війна не скінчилась відразу. На Мазовші, де панував князь Маслав, було спокійно і туди втікали переслідувані з решти Польщі. Маслав не визнав Казиміра й почалась війна. На поміч Маславу йшли Поморяни, але Казимір почав бій перше, ніж Поморяни надійшли. Ледве, ледве з великими труднощами бій виграв. Звертаючись опісля проти Поморян, сказав до свого війська, що було переможено «багатьох фальшивих християн» — цебто мав він на увазі не римо-католиків, а християн «слов'янського обряду».

Кінчає розвідку К. Лянцкоронська словами: «Бій між Казиміром і Маславом, оскільки нам відомо, був одинокою збройною боротьбою між поляками, в якій християни двох обрядів взаємно билися» (стор. 32).

Варто ще зазначити, що К. Лянцкоронська попередньо у розвідці: «В справі суперечки між Боле-

Прот. Ф. Л.

Нетерпіння

(Переклад з південно-слов'янських сказань).

— «Господи, нехай час летить, як стріла, нехай роки линуць, як дні, а дні, як короткі хвили!».

— «Господи, притримай Ти занадто швидкий лет часу: нехай хвили стануть днями, а дні роками!».

Так протилежно молилися люди. І Господь вирішив виконати їхні прохання. Він покликав святого апостола Петра й каже йому:

— Слухай, святий Петре, що я тобі скажу. Ти добре сам знаєш, які невдячні є люди. Постійно вони докучають мені найсуперечнішими молитвами і всі вони є певні, що кожен з них, тільки він один має рацію. Ось і зараз: одні просять, щоб час летів, як стріла, а інші, щоб час став... Щоб догодити усім, дамо людям по рівній кількості часу і нехай кожна людина користується цим часом, як вона хоче. Дамо їм по тисячі літ кожному, поділених на роки, дні та години.

— Господи, я нічого не розумію!

— Я бачу, що ти не розумієш, — всміхнувся Господь. Потім взяв книжку.

— Тут, — сказав Господь, стільки сторінок, скільки днів в одній тисячі років. Кожен листок є поділений на двадцять чотири частини і кожна частина — це година. Листки будуть відриватися самі собою, наче осінні листя з дерева, і кожен годину падатимуть один за одним. Ніяка сила на світі не зможе ні затримати падіння листка, ні прискорити його. Але кожен чоловік може вирвати з своєї книги стільки годин, днів і років, скільки того сам забажає. І ось щоб у людей було що рвати, даю кожному з них по тисячу років.

— Господи, — вигукнув святий Петро, але ж тоді дитина, що ледве народилась, в один мент стане тисячолітнім дідусем?

— Ні, святий Петре, — сказав Господь. Це я передбачив і тому ніхто з людей не може почати рвати листя свого життя раніш, ніж йому сповниться шістнадцять літ.

І ось листки почали відриватися і летіти, наче б їх гнав сильний вітер. І тому швидко минали людські роки.

— Господи, але люди так розмножаться, що не буде місця на землі, — сказав святий Петро.

— Місця досить, — сказав Господь... Вони ніколи не заселять землю. Так ось їди, святий Петре, не губи часу і задовольни бажання людей.

— Все буде зроблено згідно з Твоєю волею, Господи, — сказав Петро.

* *

*

Вулиці, хати, сади, долівки шпиталів, касарень і в'язниць — все було вкрито нашвидку, з м'ясом видірваними листками з календаря людського життя. З якимсь божевільним безглуздом люди силкувалися приспішити лет, наскільки лише могли. Жадоба все якнайшвидше пізнати, погоня за нікчемним, хвилими щастям, бажання заповнити порожнечу серця, що витворилася в наслідок не здійснених мрій і ідеалів, до досягнення яких люди змагають безцінно протягом тисячі літ — все це ненаситно й пожадливо пожирало людське життя.

*

*

Якось невідома, одягнена в усе біле богиня, з усміхом кликала людей до себе. І люди тяглися до неї з відкритими обіймами, бажаючи схопити її, а за ними летіли листки з календаря життя і зачмарювали навіть промінь сонця.

— О, пожалій нас, любима богине, і поклади кінець нашим важким стражданням...

Але ті, яких вона торкалася у відповідь на їх моління, жахалися, бо холодними, як лід і мертвими устами вона цілувала їх в чоло і тим поцілунком перепиняла всі їхні страждання. Ця красуня-богиня в білому одінні і з зимними устами була смерть...

* *

*

Біля воріт раю почувся стукіт.

— Хто тут? — спитав святий Петро.

— Я — Нетерпіння... Я вже зморилася, відриваючи листки з календаря людського життя. На землі стало тихо, людей нечутно, тисячу років уже прожито. Я гадаю, що мій речинець перебування на землі скінчився. Відчини мені двері, святий Петре!..

Святий Петро мовчав ...

ВІДВІДИНИ У ВЛАДИКИ МИТРОПОЛИТА НІКАНОРА

В суботу 13 жовтня 1962 року ВПР Митрополитові Ніканорові склали візиту Голова Проводу ЗЧ ОУН п. Степан Ленкавський і Голова Антибольшевицького Вльоку Народів (АБН) п. Ярослав Стецько.

У довшій розмові з Високопреосвященнішим Владикою Митрополитом керівні діячі ОУН обмінялися думками про актуальні проблеми українського національного життя і склали зверхникові Української Автокефальної Православної Церкви вислови пошани.

славом Сміливим і св. Станіславом» (Teki Hist. t. IX, стор. 6) на підставі німецької хроніки Лямберта з Герсфельду пише, що на коронації Болеслава Сміливого у 1076 р. було присутніх 15 єпископів. Вже значно пізніше число римо-католицьких єпископів не переходило 5. Хто ж ці 10? Приходить до внеску, що були то єпископи «слов'янського обряду».

Ікона Божої Матері, виконана художником І. Іжакевичем на замовлення ВІПР Архiepіскопа Ніканора під час його перебування в часі другої світової війни в Києві.

Іван Іжакевич

19 січня 1962 року помер в Україні найстарший віком відомий український художник Іван Іжакевич. Народився він 18 січня 1864 року в с. Вишполі на Київщині. Першу малярську науку здобув в іконописній школі Києво-Печерської Лаври в роках 1876-1882. Далі вчився ще в Київській малярській школі М. Мурашка (1882-1884) й в Петербурзькій Академії Мистецтв, яку закінчив у 1888 р.

За своє життя намалював він багато картин. Серед них були майже виключно картини з українською релігійно-церковною й національною тематикою, в яких він майстерно відображав український побут. Особливо улюбленою його темою були народньо-релігійні звичаї на наші свята. Загально відомі його картини, як «Святять паски» та ряд інших картин з Великодньою тематикою, а також «Колядники» (публікувалася в нашому журналі) та інші на різдвяні теми, «На Спаса» й інші. Немало картин його з видами Київських церков. Ці картини свого часу відігравали певну роль в національному усвідомлюванні українців, бо були з 1884 до 1917 року публіковані в ряді журналів, а в першу чергу в «Ниві». Найдовше перебував він за свого життя у Києві. Тут він якийсь час працював над відновлюванням фресок Кирилівської церкви й виконав розпис трапезної церкви Києво-Печерської Лаври.

Під советською владою ілюстрував Кобзаря Тараса Шевченка, «Лісову пісню» Лесі Українки та інші видання творів українських письменників.

В часі зайняття України німцями під час другої світової війни жив у Києві. В 1942 році на за-

мовлення Високопреосвященнішого Архiepіскопа Ніканора намалював два образи: Спасителя і Божої Матері в українському стилі. З цих образів були в Києві видруковані копії на папері. На еміграції в Німеччині було з цих видрукованих образів знову видруковано копії, хоч не зовсім вдалі, одну з яких, образ Божої Матері, публікуємо в цьому числі. На жаль, самі оригінали образів загинули. Їх не повернула в Києві Владица Ніканорові та особа, що носила їх там до літографії. Хоч потім ця особа була на еміграції й тут померла, про долю цих образів не вдалося нічого довідатися.

Хай ця коротка згадка про славного маляря Івана Іжакевича буде хоч скромною подякою нашої Церкви за його працю для українського народу.

А. З.

Масове закриття храмів в Україні

На підставі повідомлень советської преси й радіо часописи у вільному світі повідомляють про масове закриття храмів, що відбувається в останньому часі в Україні. Так, напр., безбожницький журнал «Войовничий атеїст», що видається в Києві, підтвердив про закриття Києво-Печерської Лаври. Велику частину з існуючих храмів у західних областях та відкритих під час другої світової війни в центральних і східних областях України закрито в останніх роках. Київське радіо в лютому цього року повідомило, що в Одеській області в 1961 році зліквідовано 68 церковних громад та 75 храмів обернено в клуби й бібліотеки. У Дніпропетровській області з діючих ще в 1958 році 180 парафій, в цьому 1962 році залишилося ще тільки 40. Інші в між часі були зліквідовані. За повідомленням «Комсомольської правди» з 14 червня 1962 р. за останні роки у Волинській області замкнено 180 церков. В Черкаській області в 1959 році й в початках 1960 року було зліквідовано 40 церковних громад й парафій. Таке діється й в інших областях України.

Тим часом офіційні представники московської патріархії говорять явну неправду представникам вільного світу про свободу релігії й навіть їхньої церкви в СРСР. Цікаво, що різні делегації з Заходу, що прибувають на відвідини до московської патріархії, їздять до Загорська, де знаходиться Троице-Сергіївська Лавра, до Москви й Ленінграду, але до Києва не заїжджають, бо як видно вже й на показ залишилося там небагато з церковною життя. В Україні вони ще заїжджають до Одеси, де має свою літню резиденцію московський патріарх.

Що найприкріше, що цього розгрому церковного життя й переслідування віруючого населення закордонні представники часто не добачають, вірячи на слово офіційним представникам московської патріархії, якій на Заході дехто виявляє аж за багато чести й пошановання, забуваючи, що закордон з СРСР можуть їздити не вірні слуги Церкви, а вірні слуги безбожницької влади.

Хроніка українського православного життя у світі

НІМЕЧЧИНА

УРОЧИСТЕ БОГОСЛУЖЕННЯ В ШТУТТГАРТІ

З нагоди першого Здвигу українців у Німеччині, що відбувся в днях 8-9 вересня 1962 року в місті Штуттгарті, була відправлена урочиста українська православна Служба Божа в євангелицькій Мартін-Лютер-Кірхе на передмісті Штуттгарту Бад Канштатт. Божественну Літургію відправляв митр. прот. П. Дубицький з Мюнхену у сослуженні настоятеля місцевої парафії прот. Д. Бурка та прот. А. Дублянського і свящ. Д. Свириденка. Велику розміром церкву заповнили українці, що прибули на Здвиг, разом з місцевими парафіянами УАПЦ. На Богослуженні були також присутні голова ЦПУЕН п. мгр. Я. Бенцаль та інші представники українських громадських організацій і установ, що приймали участь в З'їзді. Урочисте Богослуження прикрашав гарний спів хору парафії УАПЦ в Карлсруе, посилений місцевими співаками, під керуванням паніматики Н. Луговенко.

Змістовну високопатріотичну проповідь виголосив митр. прот. П. Дубицький наприкінці Богослуження, після якої сказав ще коротке слово настоятель парафії прот. Д. Бурко, закликаючи прибулих до глибокої віри в Бога й вірності своїй Церкві. На закінчення були виголошені відповідні Многолїття й проголошено Вічну Пам'ять усім, що життя своє положили в боротьбі за волю України.

СВЯТО ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ В КАРЛСРУЕ

В суботу 13 жовтня напередодні свята Покрови Пресвятої Богородиці в Карлсруе було відправлено Велику Вечірню з освяченням хлібів, а після неї молебень з приводу десятилітнього пастир-

ського служіння настоятеля парафії протоєрея Ф. Луговенка.

В неділю 14 жовтня, в самий день свята, прот. Ф. Луговенко відправив Службу Божу, а після неї панахиду за спочилих провідників Українського Народу, — Гетьмана Івана Мазепу, національного пророка Тараса Шевченка, за підступно забитих большевиками Головного Отамана Симона Петлюру, полковника Євгена Коновальця, провідника Організації Українських Націоналістів Степана Бандеру і за всіх поляглих в боротьбі за волю України. Перед панахидою настоятель в своєму слові згадав про скорбну долю Українського Народу, трагічність якої підкреслена перед цілим світом особливо цими днями, коли в Карлсруе відбувається суд над убивцем Богданом Сташинським і коли в розборі його ганебного діла проходить сумна й жахлива картина великих страждань поневоленого Українського Народу та методів управління Україною сучасних окупантів. Забутий світом Український Народ все ж вірить у поміч і заступництво Божої Матері й під Її Покровом буде мужньо переносити всі переслідування, в твердій вірі в правоті свого діла аж до заслуженої й справедливої перемоги.

Урочисто пройшла Служба Божа, яку крім парафіян відвідали численні українці, що прибули на суд до Карлсруе. Особливо чутливо, побожно і печально звучали в цей день жалібні співи панахидні. Церковний православний хор під кермою пані Н. Луговенкової в цей день був особливо на висоті. Не в одного з присутніх, що з запаленими свічками стояли, схиливши коліна, в часі співу «Вічна пам'ять» скотилася сльоза суму і жалю за печальну долю Рідного Краю.

Присутній

Іконостас і внутрішнє устаткування української православної церкви у Франкфурті над Майном за пляном і власноручним виконанням настоятеля парафії прот. Ф. Луговенка.

З ЖИТТЯ ПАРАФІЇ У ФРАНКФУРТІ

Дня 7 жовтня ц. р. відбулася чергова Служба Божа в українській православній церкві у Франкфурті над Майном. В цей день парафіяни вітали свого настоятеля протоєрея Ф. Лутовенка з нагоди його десятилітнього пастирського служіння і стількох же років його духовного опікування українською православною парафією у Франкфурті. Ювіляр був ініціатором і керівником будови власної тут церкви. В цьому християнському ділі жертвеними помічниками йому були члени парафії брати в Христі бл. пам. спочилий Зиновій Овсяник і п. Григорій Слинько.

В часі бесіди після Богослуження поступили пожертви на «РЦ» і на потреби церкви у Франкфурті.

БОЛГАРСЬКЕ БОГОСЛУЖЕННЯ В МЮНХЕНІ

Митрополит Андрей, Голова Болгарської Православної Церкви в Північній і Південній Америці та Австралії, відвідуючи скупчення православних болгарів в Європі, переїздом по Німеччині зупинився в Мюнхені і на прохання місцевих болгарів ввечорі 17 серпня в місцевій православній Свято-Покровській церкві парафії УАПЦ відправив літію та вдячний молебень. Болгарського Митрополита при вході до церкви зустрів з хрестом у руках настоятель парафії митр. прот. П. Дубицький та коротко його привітав. Після цього хор проспівав «Іс полла еті, Деспота!» Під час відправи Митрополитові сослужили митр. прот. П. Дубицький і свящ. М. Кардашенко, а співав парафіяльний хор під управою о. дияк. В. Онуфрійчука. На екстєніях виголошувалися імена Владики Митрополита Ніканора та Вл. Митрополита Андрея. Митрополит Андрей відправляв по-болгарськи, а прот. П. Дубицький виголошував екстєнії частинно по-українськи, а частинно по церковно-слов'янськи. На відправі було багато болгарів. По молебні й многоліттях Митр. Андрей звернувся до своїх земляків з словом, в якому закликав їх до єдності та любови до своєї православної віри та Церкви. Пізніше митр. прот. П. Дубицький в українській мові подякував Владиці Андрею за спільну відправу та зазначив, що на шляху до церковної автокефалії між українською і болгарською Церквами є багато спільного, що дає запоруку, що і в майбутньому будуть між тими Церквами добрі взаємовідносини. Митрополит Андрей з своєї сторони просив о. П. Дубицького передати привіт для Владики Митрополита Ніканора та зазначив, що під час своїх наступних відвідин Німеччини він хоче скласти візиту нашому Владиці Митрополитові.

НОВА ЦЕРКВА В ЗЕННЕ

Українська православна громада разом з іншими національними групами в оселі Бекгоф в Зенне біля Білефельда 12 вересня 1962 року відзначувала важливу подію в церковно-релігійному житті меш-

канців цієї оселі. В цей день відбулося посвячення в Бекгофі нової церкви, в якій влаштовано чотири церковних приміщення, а саме: для православних українців, для католиків, головним чином поляків, для православних росіян і сербів та євангеліків естонців і лотиськів.

Наша українська православна громада є єдиним господарем у своїй церкві. Церковний будинок збудований добродійною організацією фон Бодельшвінга. На цю ціль внесли свій вклад чимало німецьких та чужинецьких фундаторів, а будівельний матеріал доставив шведський підприємець Вернер. Це й пояснює зовнішній вигляд церкви, що побудована в шведському стилі.

На святочну урочистість відкриття церкви прибуло понад 100 гостей. При в'їзді до оселі маяли прапори десяткох національностей, серед них білий прапор ОН був український жовто-блакитний прапор. З почесних гостей слід згадати презеса д-ра Вільма від Євангеліцько-Лютеранської Церкви, д-ра Кадоса, представника Високого Комісара ОН у справах втікачів. Прибули також представники уряду Нордрайн-Вестфалії, представники місцевого уряду, духовенство різних Церков, представники національних груп та багатьох світських організацій. Програма урочистостей була дуже обширною й охоплювала весь день, включаючи й посвячення нового дому для старших віком людей. Тут подаємо лише про посвячення нашої церкви, яке розпочалося о годині 10 ранку рівночасно з посвяченням інших трьох церков.

Посвячення українського православного храму довершив настоятель парафії прот. Дам'ян Остапчук разом з деканом прот. Д. Васильчуком та свящ. Г. Матвієнком. На посвячення прибули також українці з Білефельду й Оснабрюку. Ця братня солідарність заслуговує на подяку та увагу, бо підсилила місцеву українську громаду й хор, який під орудою диригента п. Желихівського співав дуже гармонійно, що особливо підкреслив шотландський священник о. Сміт з Единбургу. Цей священник був настільки захоплений відправою й співом, що обіцяв написати кореспонденцію до одного з англійських часописів. Під час відправи були присутніми також інші чужинецькі гості.

Після посвячення церков багатонаціональна громада зійшла на церковному майдані під лісом, у затишку крилатих дубів, щоб заслухати привітальні та святочні промови. Високий достойник Євангеліцько-Лютеранської Церкви презес Вільм зазначив: «Ми не хочемо змішання віровизнань, ми не ОН, а будемо відправляти наші Богослуження в чотирьох церквах не лише під одним дахом, але й під одним хрестом».

Від Української Автокефальної Православної Церкви з привітальним словом виступив декан прот. Д. Васильчук і передав привітання та слова подяки від Його Високопреосвященства Владики Митрополита Ніканора. Далі о. декан у своїй промові підкреслив радість з того, що тут на чужині

українці користають з повної свободи віровизнання, чого вони позбавлені на своїй батьківщині.

Нав'язуючи до слів презеса Вільма, необхідно підкреслити радість українців з того приводу, що наша українська православна парафія є єдиним господарем у своїй церкві й що не сталося «змішання віровизнань». Це заслуга настоятеля парафії прот. Д. Остапчука, який доклав усіх зусиль для одержання й влаштування окремої української православної церкви. Що ж до побудови самої церкви, то ця подія зв'язана з дією екуменічного руху серед християн, що допомагають одні одним.

А. О.

ХРАМОВЕ СВЯТО В МЮНХЕНІ

В цьому році храмове свято Святої Покрови міської парафії УАПЦ в Мюнхені припало в неділю 14 жовтня. Божественну Літургію відправляв митр. прот. д-р С. Смерека разом з настоятелем парафії деканом митр. прот. П. Дубицьким. Змістовне слово на тему Покрови Пресвятої Богородиці сказав о. д-р С. Смерека, а опісля привітав всіх присутніх з храмовим святом настоятель парафії.

Після Божественної Літургії був відслужений молебен до Пресвятої Діви Марії, а після нього ще відправлено заупокійну літію за спокій душ лицарів, поляглих за нашу Віру й Батьківщину. Під час цих Богослужень дуже гарно співав місцевий церковний хор під керуванням паніматки О. Дубицької.

ХРАМОВЕ СВЯТО В ІНГОЛЬШТАДТІ

Українська православна парафія в Інгольштадті в неділю 14 жовтня урочисто відсвяткувала своє храмове свято. Напередодні в суботу була відправлена Всенічна, а в день свята Божественна Літургія. Богослуження відправляв призначений з початком цього року новий настоятель парафії прот. А. Дублянський з Ляндсгуту. Перед початком молебня, що був відправлений після Літургії, прот. А. Дублянський сказав проповідь, в якій закликав йти під Покров Пресвятої Богородиці й любити свій храм, присвячений опіці Божої Матері. Наприкінці Богослуження були виголошені належні Многоліття. В цей день храмового свята особливо гарно й урочисто співав мішаний парафіяльний хор під керуванням досвідченого диригента пані Н. Біленької.

Після Богослуження відбувся спільний обід, приготований жіноцтвом парафії.

Українські православні Богослуження в Інгольштадті відбуваються тепер переважно щодругу неділю. В неділю 30 вересня пополудні на міському цвинтарі відбулося посвячення пам'ятника на могилі спочилого у минулому році попереднього настоятеля парафії о. Івана Шпаковича.

ХРАМОВЕ СВЯТО В НОВОМУ УЛЬМІ

Свято-Покровська парафія в Новому Ульмі цього року урочисто відсвяткувала своє храмове свято, що припало одночасно з десятиліттям перебу-

вання в ній настоятелем о. прот. Михайла Гільтайчука, який літом 1952 р. прибув до Нового Ульму. На цю урочистість приїхав запрошений настоятелем свящ. Микола Гаюк з Ерлянгену.

В суботу 13 жовтня прот. М. Гільтайчук з свящ. Гаюком відправили Всенічну, а в неділю в день свята — урочисту Службу Божу. Гарно співав хор під управою п. П. Булавчика, а сольоспів в «Отче наш...» виконав п. інж Котсвий.

Змістовну проповідь сказав о. М. Гаюк, підкреслюючи, що йдучи слідами наших предків, і тепер багато наших церков тут на еміграції вибрали своєю Опікункою Божу Матір, та завдяки цій Опіці наш нарід, який пережив страшні лихоліття в минулому, не заламався, а, з непорушною вірою в Бога, живе й бореться за Царство Христове, свідомий своєї перемоги і визволення своєї Батьківщини.» Проповідь о. М. Гаюка піднесла на душі парафіян, що в той день прийшли до церкви помолитися до благодатної Покрови, заступниці роду християнського.

Після Служби Божої було відправлено панахиду за спокій душ усіх поляглих за Україну. Парафіяни з слізми в очах молились Богові, згадуючи тих, що поклали свої голови на вітар Батьківщини. Наприкінці прот. М. Гільтайчук подякував о. М. Гаюкові за прибуття й участь у Богослуженні.

Вже десять літ прот. М. Гільтайчук відправляє в Новому Ульмі українські православні Богослуження, що відбуваються в міській цвинтарній каплиці. Настоятелеві багато допомагає церковний староста п. Німченко, також п. Лящук, п. Сухарецький та інші, за що їм належить щира подяка. За це десятиліття довелося о. М. Гільтайчукові зазнати багато терпіння, але тверда постава його й наполеглива праця на ниві Господній перемагають всі труднощі.

По обіді в садибі настоятеля відбулось скромне прийняття для гостей і парафіян, де в доброму настрої, разом споживали трапезу, так, як колись наші предки в Україні, що їхні традиції ми продовжуємо на чужині.

Присутній

АВСТРІЯ

ХРАМОВЕ СВЯТО В ЗАЛЬЦБУРГУ

День храмового свята Хресто-Воздвиженської парафії Української Автокефальної Православної Церкви в Зальцбургу був перенесений на неділю 30 вересня. Зранку священник Маркіян Кардашенко відправив Ранню з виносом хреста. О годині 11 розпочалася урочиста Служба Божа. Співав гарно хор, зложений з 8 співаків. По заамвонній молитві о. М. Кардашенко відчитав привітання від Адміністратора УАПЦ на Австрію, а потім виголосив гарну проповідь про віднайдення Св. Хреста побожною царцею Єленою.

З нагоди храмового свята парафії в окремій залі ресторану «Габлерброй» відбувся спільний обід. Як гостей, на цей обід було запрошено пароха греко-католицької парафії в Зальцбургу о. І. Дашковського й пароха старо-католицької парафії, в церкві якої відбуваються тепер наші Служби Вожі, — о. Маречка. В часі обіду оба ці священники поздоровили українську православну парафію з храмовим святом, бажаючи успіхів у нашому церковному житті. Слід підкреслити, що старо-католицький священник о. Маречек сказав своє слово українською мовою. Він — уроджений на Буковині. Це був перший спільний обід в день нашого храмового свята. Обід закінчено молитвою й загальним співом «Ще не вмерла Україна!»

Присутній

США

БУДОВА ЦЕРКВИ-ПАМ'ЯТНИКА

Як повідомляє «Українське Православне Слово», в місяці вересні приступлено до викінчення внутрішніх і зовнішніх деталей в банях Церкви-Пам'ятника та оббито міддю наріжні виступи будови. Ще в цьому році передбачається використання нижньої частини церкви, в якій залишилося ще помалювати стіни.

КАНАДА

ВІДКРИТТЯ ВСЕКАНАДІЙСЬКОЇ КАТЕДРИ

В неділю 8 липня ц. р. у Вінніпегу відбулося урочисте відкриття й посвячення Митрополичої катедрі Пресвятої Тройці Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Урочистість розпочалася величавою Службою Божою, що її відправив ВПР Митрополит Іларіон у сослуженні протопресв. о. д-ра С. В. Савчука — Голови Президії Консисторії та десяткох священників, при чудовому співі катедального хору під керуванням відомого диригента В. Богоноса. На Богослуження прибуло біля тисячі вірних. Глибоке змістом слово ВПР Митрополита Іларіона було присвячено значенню цієї катедрі для всієї УГПЦеркви в Канаді.

В офіційній частині, що відбулася після обіду, було виголошено багато промов та зачитано велику кількість писемних привітань, в тому також від прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера.

Українська православна всеканадійська катедра у Вінніпегу — один з кращих храмів УГПЦеркви в Канаді. Стоїть вона при головній вулиці міста Вінніпегу, в сусідстві парку Ст. Джанс. Бані церкви видно з усіх сторін розлогого міста. Побудовано катедру в українському стилі.

ПОСВЯЧЕННЯ НОВОГО ІКОНОСТАСУ

В місті Гемілтон, в провінції Онтаріо, нещодавно збудовано чудову українську православну церкву

св. Володимира в стилі українського барокко. Цього року викінчено в цій церкві справді високомистецький іконостас, один з найкращих іконостасів, що існують в українських церквах поза Україною. Як сама церква, так і іконостас виконані за проектом відомого українського архітекта Ю. Кодака. Посвячення іконостасу довершив 22 липня ц. р. ВПР Архiepіскоп Михаїл у сослуженні настоятеля парафії прот. В. Федака й інших священиків.

ВИДАННЯ НОВОГО КАТЕХИЗИСУ

У Вінніпегу накладом Консисторії Української Греко-Православної Церкви в цьому році вийшов з друку ілюстрований український православний катехизис під назвою «Православна віра». Написав книжку Преосвящ. Андрей, Єпископ Едмонтону. Книжка має 254 ст. і призначена як підручник для родин і старших клас недільних шкіл. Видана вона в двох мовах (паралельними текстами) в англійській і українській.

КАМПАНІЯ ЗА ЗБІРКОЮ ФОНДІВ НА БУДОВУ КОЛЕГІЇ СВ. АНДРЕЯ

З днем 15 жовтня ц. р. в Канаді розпочалася кампанія за збіркою фондів на будову на території Вінніпегського Університету нових будинків Колегії св. Андрея, одинокі української православної вищої богословської школи у світі.

Будування Колегії заплановане на дві стадії. В першій стадії мають бути збудовані приміщення для студентів та принципала і настоятелів Колегії, концелярії, бібліотека й архів, викладові залі, аудиторія, в якій буде тимчасово знаходитися також каплиця, рекреаційні залі, їдальня й кухня. До другої стадії будування входять будова каплиці й додаткових приміщень.

Перша стадія будування буде коштувати 975 тисяч доларів. Теперішнє майно Колегії становить біля 200 тисяч доларів. Отже Колегія має зібрати ще 775 тисяч доларів. Ця сума має бути зібрана впродовж двох-трьох років. Будування ж Колегії має початися найпізніше з початком весни 1963 року

Що пишуть інші?

НІМЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ ПРО УКРАЇНСЬКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ

Німецький журнал «Europäische Begegnung», що виходить у Ганновері, в числі за травень цього року вмістив обширну статтю під заголовком: «Українська Православна Церква в Німеччині». Автор статті Вернер Гюнтер.

Напочатку статті автор пояснює чому Українська Православна Церква називається автокефальною і стверджує, що тепер вона є Церквою на чужині, а назва її до певної міри є церковним висло-

вом волі до незалежності українського народу в загальному. Стверджуючи, що німці назагал знають мало історію українського народу, в наступному розділі коротенько подає важливі моменти його історії й зв'язки з Німеччиною. Говорячи про новіші часи, автор докладніше зупиняється на церковних подіях в Україні від 1918 до 1930 років. Далі розглядає автор церковні події в часі другої світової війни, політику гітлерівської влади в Україні супроти автокефальної й автономної Православних Церков, евакуацію духовенства до Німеччини, організацію тут українського православного церковного життя після 1945 року по сьогодні. Зупиняється також коротко над Українськими Православними Церквами в США і Канаді та згадує про різні спроби розбиття церковного.

Наприкінці статті подає відомості про існування свого часу Богословсько-Педагогічної Академії УАПЦ, організацію Богословсько-Наукового Інституту, видавничу діяльність, існування журналу «Рідна Церква», говорить про труднощі пастирської праці духовенства УАПЦ серед вірних, що живуть в розсіянні, стверджує зв'язки УАПЦ з Білоруською АПЦерквою, що існували свого часу, до виїзду до США білоруського Єпископа Василія.

Стаття закінчується ствердженням приязних стосунків, які панують між УАПЦ і Євангелісько-Лютеранською Церквою Німеччини, яка допомагає Українській Церкві.

Стаття написана прихильно до українців, об'єктивно, хоч знаходимо в ній кілька помилок у датах.

ОГОЛОШЕННЯ

Хто ще не набув книжки «УКРАЇНСЬКІ СВЯТІ» просимо спішитися з замовленням, бо більшість накладу її вже розійшлася. Книжка висилається тільки після одержання належності. Ціна книжки з пересилкою: в Німеччині — 3.— нм., Франції — 5 н. фр. фр., Великобританії — 7 шил., Бельгії — 50 б. фр. В інших країнах Європи рівновартість 4 нм. марок.

В США і Канаді ціна книжки з днем 1 листопада підвищена, а саме 1.50 дол. за книжку. Та сама ціна її й в інших заокеанських країнах. При замовленні більшої кількості книжок та кольптерам і книгарням відповідний опуст. Особливо звертаємося до Всечесного Духовенства виписувати книжку й розповсюджувати її серед своїх парафій.

Замовлення разом з належністю слати на адресу:

Pfarrer Anatol Dublanskyj, 83 Landshut/Bay, Schönaustr. 15b, Bundesrepublik Deutschland.

*

* *

Під цією самою адресою можна виписувати книжку «Тернистим шляхом. Життя Митрополита Ніканора». Ціна її з пересилкою в Німеччині 2.30 нм. В США і Канаді — 0.60 центів. Хто виписує з США і Канади обі книжки, платить за них разом 2.— дол., враховуючи пересилку.

РЕЦЕНЗІЯ

Дві цінні праці

Нещодавно, бо позначені 1962 роком, появилось аж дві дуже цінні праці о. прот. А. Дублянського, священника Української Автокефальної Православної Церкви на чужині...

Перша праця — це «ТЕРНИСТИМ ШЛЯХОМ. Життя Митрополита Ніканора Абрамовича». Це монографічна праця написана з нагоди двадцятиліття архипастирського служіння, 1942-1962, Митрополита Ніканора. Книжка має 80 сторінок, видана на доброму папері, багато ілюстрована. Появилася вона в Лондоні накладом Генерального Церковного Управління УАПЦ у Великій Британії. Автор дав вичерпну й справедливую картину духового життя і відповідальної праці неструженого Митрополита Ніканора у Христовому Винограднику, для добра українських душ як на Рідній Землі, так і на чужині. Важлива вона тим, що автор користувався різними документами, що добре насвітлюють це трудолюбиве життя, повне різноманітних невгод і навіть невдач, що не зломало світлого характеру Митрополита, а навпаки всі невдачі були поштовхом до дальших трудів, які він таки перемагав навіть тоді, коли, здавалося, становище було безвихідне.

Життєвий шлях від сина бідного дяковчителя села Мізова на Волині аж до митрополичого стільця — це довгий і переважний шлях Митрополита Ніканора. Шлях, що ніколи не стелився квітами й життєвими вигодами, а постійною боротьбою не так за шматок хліба насущного, бо священник, єпископ і Митрополит Ніканор Абрамович мало, часом нічого, не бажав від життя, а постійно, з батьківською любов'ю піклувався про добро свого ближнього. Це зразок Доброго Євангельського Пастиря, що готов душу свою віддати за друзів своїх.

Книга о. прот. А. Дублянського написана щиро, сердивно, від душі і серця. Читається вона приємно з жалем, коли закриваємо її останню сторінку, але з великим духовим піднесенням, бо життя і діла Митрополита Ніканора Абрамовича наявно доказують нам, що наша Батьківщина ще горить великими християнсько-героїчними душами.

Друга праця о. прот. А. Дублянського називається «УКРАЇНСЬКІ СВЯТІ». Книга появилася друком у Мюнхені у Видавництві Богословсько-Наукового Інституту Української Автокефальної Православної Церкви за матеріальною допомогою Баварського Міністерства Праці і Соціальної Опіки в Мюнхені. Книжка має 100 сторінок. Дуже гарна й композиційно цікава двокольорова обкладинка. Перед автором стояли великі труднощі при писанні книги, до чого він сам признається, але потреби християнського життя на чужині ще більші, так, що, не дивлячись на несприятливі умовини для такої праці, він таки спромігся дати провідника для тих християнсько-патріотичних душ, що його шукали й за ним тужили. Автор

спромігся заповнити першу прогалину в потребі підручної християнської книжки, якою є життя святих, а зокрема, коли йдеться про життя й подвиги українських святих.

В алфавітному порядку о. прот. А. Дублянський розглядає приблизно 170 життєписів наших українських Божих угодників. Правда, що деякі святі цілком неопрацьовані, бо не маємо про них конкретних даних, але навіть відмічення біля їхнього імені — «час і перебіг життя святого невідомі» також вказують, що автор мусів довго напружуватися і нашукатися по різноманітних, сьогодні доступних джерелах, щоб поставити своє авторитетне твердження. Але хоч знаємо, що такий святий жив і діяв на нашій землі, хоч знаємо, коли Церква згадує його пам'ять, бо при всіх святих іменах автор подає дати, коли Церква їх споминає. Крім цього в книжці маємо календарець днів святкування пам'яті українських святих за старим і новим календарним стилем.

«Українські Святі» о. прот. Анатолія Дублянського книжечка невелика, але вона може заспокоїти першу потребу християнської душі, що шукає для себе потіхи в тяжких хвилинах життя; допоможе застановитися над життєвими тягарями, а найважливіше — вона, тому, що шукає розв'язки, розв'язки чесної і християнської, у життєвих труднощах ставить перед очима також людей, також наших братів по крові, що часто зрікалися багатств, розкошів, слави, достоїнства, щоб дати нам приклад служіння Богові й своєму народові в рамках скромного життя: ченця, послика, духовної особи, на високому княжому престолі й у маленькій нужденній печері. Всюди можна знайти Бога, на кожному кроці життя можна прислужитися своєму народові, коли до такої служби Богові й Батьківщині у нас буде добра воля.

Це дві цінні праці о. протоєрея Анатолія Дублянського. Обі цінні й обі корисні, бо обі заторкують проблеми життя, хоч під різним кутом, але обі написані в християнському й патріотичному дусі.

(З української авдіції Радіо-Мадрид 17 вересня 1962 року)

БІБЛІОГРАФІЯ

Митрополит Іларіон: *Хвалімо Бога українською мовою!* Видання третє, — доповнене й перероблене. Християнська бібліотека. Видає «Віра й Культура», ч. 3. Вінніпег, 1962. Стор. 64.

В брошурі ВІПР Митрополит Іларіон переконливо доказує про необхідність українцям хвалити Бога дома й в церкві своєю рідною мовою, наводячи ряд історичних аргументів та думок визначних богословів.

Сьогодні православні румуни, араби, фіни й інші моляться й мають Богослуження у своїй живій мові. Коли це хтось заперечує українцям, робить це з політичних мотивів або через свою духову обмеженість.

Д. Донцов: *Незримі скрижалі Кобзаря (Містика лицарства запорозького)*. Накладом Видавництва «Гемін України»; Торонто, Канада, 1961. Стор. 232.

Глибока своїм змістом книжка, з глибокими філософськими думками, змальовує Тараса Шевченка, як справжнього містика-пророка, творчість якого дістає в цій цінній праці нового навітлення. Книжка пройнята релігійним духом і має ряд цитат з Нового Заповіту.

Василь Барка: *Правда Кобзаря*. Видавництво «Пролог»; Нью-Йорк, 1961. Стор. 238.

Автор розглядає творчість Тараса Шевченка, як християнина й борця за правду, доводячи фальшування творчості Шевченка більшовиками. Зокрема на підставі поезій Шевченка автор вказує на глибоку релігійність поета.

ПОДЯКА

На пресовий фонд «Рідної Церкви» склали пожертви (всі суми подаємо в німецьких марках):

п. Пр. Винник — 7,40; п. Т. Малюк — 15,30; пані О. Суліма-Бойко — 6,40; пані Л. Янітська — 5; п. А. Малисевич — 7,55; пані М. К. — 10,-; пані Е. Гофман — 2,80; прот. о. Д. Остапчук — 4,-; п. Н. Зіневич (збірка) — 11,50; п. І. Боровик — 10,-; п. др. Б. Крихтук — 20,-; пані др. Г. Горбач — 10,-; п. дипл. інж. П. Подгасець — 20,-; п. П. Мирош — 3,65; п. С. Веремчук — 12,40.

Всім Жертводавцям Видавництво складає найщирішу подяку.

†

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

По короткій, але тяжкій недужі, прийнявши Святі Тайни, у шпиталі в Розенгаймі упокоївся в Бозі 20 серпня 1962 р. бл. пам.

ОЛЕКСАНДЕР СЕМЕНИШИН

Покійний народився в Старобільську в Україні 18 липня 1897 року. Під час визвольних змагань був вояком Української Армії. Вийшовши на еміграцію під час другої світової війни, часто хворів і перебував у санаторіях Амбергу й Гавтінгу. Був гарної вдачі, глибоко побожний і приймав участь в церковних хорах, як співак. Похорон спочилого відбувся 22 серпня на міському цвинтарі в Розенгаймі. Ховав митр. прот. П. Дубицький. Покійний залишив по собі дружину. Вічна йому пам'ять!

Знайомі

«РІДНА ЦЕРКВА» виходить квартално. Видавець: Богословсько-Науковий Інститут Української Автокефальної Православної Церкви на чужині. Редагує: Колерія. Адреса адміністрації: Oberpriester Theodor Luhowenko, 75 Karlsruhe-Durlach, Reichenbachstr. 23. Bundesrepublik Deutschland. Адреса редакції: Oberpriester Anatol Dublanskij, 83 Landshut/Bay., Schönastr. 15 b. Bundesrepublik Deutschland. «RIDNA CERKWA» erscheint vierteljährlich. Herausgeber: Theologisch-Wissenschaftliches Institut der Ukrainischen Autokephalen Orthodoxen Kirche, 75 Karlsruhe-Waldstadt, Schneidemühlerstr. 12-i. Bundesrepublik Deutschland.